

SLOVENSKA UNIVERZA ZA TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE JE OBLIKA SOCIALNEGA KAPITALA IN JE PRIMER TRAJNEGA SOŽITJA GENERACIJ

Danes vse pogosteje govorimo o »socialnem kapitalu«, brez katerega, tako pravijo, v današnji družbi ne bi mogli dobro preživeti. O socialnem kapitalu govorimo zmeraj kot o nečem, kar ima zgolj pozitiven pomen, četudi bi veljalo preučiti tudi druge plati tega pojava. Kljub temu, bodi; pozitivne plati socialnega kapitala so vzajemnost, boljši odnosi, boljše življenje. V nasprotju s podjetji in ustanovami, socialni kapital temelji na odnosih in na zaupanju. Vendar, kot boste videli, socialni kapital niso le, denimo, skupine, ki jih vodite, niso le nevladne organizacije. Socialni kapital najdemo tudi v proizvodnih in trgovinskih podjetjih, v ustanovah, itd.

Sožitje generacij in socialni kapital. Dva pojma, ki zahtevata širše pojasnilo. Ko govorimo o sožitju generacij, najprej pomislimo na skupnosti, v katerih ljudje živimo. Potem morda na nekatere oblike solidarnosti med generacijami. Ne nazadnje nam seže v misel *Bismarčkova solidarnostna pogodba med generacijami*, ki je vse doslej, temelječ na polni in kontinuirani zaposlitvi mlajših, zagotavljala dokaj varno starost. Danes, zdi se, želijo srednje generacije izstopiti iz pogodbe med generacijami; izstopiti iz pogodbe s starejšim, kajti socialno breme, ki ga zdaj nosijo, pa same ne bodo imele kaj dosti od tega, se zdi pretežno. Hkrati pa, in tega se morda ne zavedajo dovolj, izstopajo iz solidarnostne pogodbe z mladimi. Te bo tudi v prihodnje treba vzdrževati tja do 22 leta starosti in več, pa se na njih srednje generacije, ko zaplujejo v starost, ne bodo mogle opreti.

Družba se spreminja in v tej družbi bomo morali *na novo razmisliti o položaju vseh generacij, mladih, srednje starih, starih.* *Skratka, spreminja se položaj generacij in spreminjajo se oblike sožitja in solidarnosti.* Ko govorimo o sožitju generacij imamo v mislih sožitje med mladimi, srednje starimi in starimi, vendar tudi *sožitje različnih generacij starih med seboj.* O tem ne razmišljamo dovolj pogosto. Starost namreč lahko traja tja do petdeset let in več. Koliko različnih generacij, različnih potreb in zmožnosti v posameznih starostnih kohortah starih! Tega se tudi na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje zavedamo.

Kako razumeti pojem socialni kapital

Če se zdaj znova za hip pomudimo še pri vprašanju *socialnega kapitala*. Nesrečen izraz, a morda manj nesrečen, če poznamo njegovo genezo. Francoski mislec Pierre Bourdieu je že dolgo tega spregovoril o treh vrstah kapitala na katerem temelji ustvarjanje v skupnosti: *ekonomski kapital*, ki zajema stavbe, tovarne, proizvodna sredstva, denar, *človeški kapital*, kamor spadajo znanje, spretnosti, zmožnosti pa tudi izobraževanje in usposabljanje, in nazadnje *socialni kapital*, ki nas najbolj zanima za našo obravnavo. Povejmo brez odlašanja, da dežela, kjer socialni kapital ni razvit, ni demokratična dežela in zdaj si pogledajmo *kaj je za demokracijo, dobre odnose in za delovanje ljudi potrebno*.

Socialni kapital smo dejali. Socialni kapital ima veliko različnih opredelitev. To je skupek mrež, lokalnih društev in organizacij, pa tudi neformalnih povezav med posamezniki, ki jih je moč najti na nekem območju. Denimo v četrti, naselju, kraju, regiji...Gre torej za vse tiste organizacije in posameznike, ki skupaj lahko rešijo nekatere probleme in zagotovijo, da se upoštevajo družbene norme in pričakovanja kakor tudi vrednote. Omogočajo, ali omogočali naj bi kvalitetne odnose in napredovanje skupnosti. Gre za moč vmesnih skupnosti, tistih, ki jih najdemo med družino in državo, ki skupaj tvorijo socialno državo.

Socialni kapital torej temelji na odnosih in predvsem na zaupanju. Voditelji skupin izkustveno veste, kako ustvarjati in krepiti zaupanje. Veste, da čim večje je zaupanje med vami in člani vaše skupine pa tudi zaupanje do ustanove koordinatorice, čim več ugleda imate vsi skupaj, tem večji je občutek pripadnosti, varnosti in zaupanja vseh udeleženih. Čim večje je zaupanje, teme boljšega zdravja so člani skupine pa tudi vi sami, tem manjša je umrljivost. Pa še nekaj, zaradi razvoja socialnega kapitala se večja dohodek v neki skupnosti, nenazadnje tudi v državi. To, kar lahko storimo ljudje skupaj, namreč ni moč plačati z denarjem. S pomočjo razvitega socialnega kapitala lahko dosežemo, da se veliko število ljudi, ki bi sicer ostali na robu družbenega dogajanja, integrira v skupnost. Postanejo proizvodni člani te skupnosti in skupnost tedaj v smislu Erica Fromma in njegovega dela Zdrava družbe, postane zdrava. Vsi, ki so v skupnosti, ne glede na svoje zmožnosti, nase prevzamejo obveznosti. Prispevajo k skupnosti, postanejo njeni tvorni člani in niso le porabniki storitev.

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje ima vse značilnosti socialnega kapitala in je med nami že 24 let. V 35 krajih po Sloveniji z več kot 21 000 slušatelji z več kot 2000 mentorji. Nekaj podatkov o Univerzi v Ljubljani. Samo v Ljubljani za 5700 slušateljev opravimo čez dvajset tisoč izobraževalnih ur v leto v 265 študijskih skupinah in 37 različnih študijskih dejavnostih na 43 lokacijah v mestu. V naše programe se vključuje čez petsto slušateljev iz 23 okoliških občin. Poprечen študent je star 63 let in se izobražuje 3-4 ure na teden. 33 % slušateljev je vpisanih le v eno dejavnost, 67% jih je vpisanih v dve ali več dejavnosti hkrati. Sodelavci in prostovoljci vodimo v tem trenutku 5 mednarodnih projektov, 4 raziskave. Prepričevanje javnosti teče od začetka univerze in v poprečju opravimo 20 javnih predavanj letno, 12 radijskih, 3 televizijske oddaje in napišemo okrog 30 člankov...Veliko je svetovanja in na Univerzi v Ljubljani se vsak dan oglasi kakšnih trideset slušateljev. Slušatelji znotraj študijskih skupin pripravljajo študijske izlete, prevajajo, raziskujejo, pišejo, izdajajo knjige, izdelujejo spletne strani, se učijo pripovedništva, mediatorstva v kulturi. Pripravljajo se za delo v partnerskih organizacijah kot so Onkološki inštitut Unicef, podjetja, šole. Itd.

Univerza zrcali družbeno stanje, ga predvideva in boljša. V času usmerjenega izobraževanja je bila namenjena predvsem *oživljanju kulture, narodne samobitnosti*, bila je osredotočena na metode poučevanja osredotočene na slušatelje. Danes najbolj gojimo *učenje drug od drugega*. Naši prvi nameni so bili v spodbujanju starejših k izgradnji dostojanstva in lastne družbene vrednosti s pomočjo kulture. Starejši naj bi se ovedli svojega kulturnega poslanstva v družbi in tega da je dobro, če prenašajo svojo kulturo, znanje in izkušnje na mlajše. Toda kmalu smo spoznali, da imajo tudi mladi svoje izkušnje in svojo kulturo, ki naj jo prenašajo na starejše. Tako je že v samem začetku prihajalo do izmenjave znanja, izkušenj in kulture med generacijami.

Slovenska univerza je od prvega trenutka nacionalni medgeneracijski projekt, kjer se srečujejo različne generacije mladih, srednje starih in različne generacije starih. Srečujejo se in skupaj študirajo ljudje iz različnih socialnih okolij in poklicev. Različni strokovnjaki. Mnogi ljudje tu z vrstniki pa tudi z mlajšimi delijo svoje vrednote oživljajo znanje, ki so si ga pridobili v prejšnjih življenjskih obdobjih in ga dopolnjujejo, odkrivajo povsem nova področja. Mnogi se iz zdravstvenih, življenjskih, socialnih in drugih kriz na Univerzi znova postavijo na noge. Številni si odprejo novo poklicno pot, ali se izobrazijo za delo v nevladnih

organizacijah. Dosežejo socialno s tem pa tudi psihološko in zdravstveno ravnovesje. Če ne bi imeli univerze bi mnogi potonili v bolezen ali invalidnost.

Slovenska univerzo smo torej ustanovili pred 24 leti. Začela se je kot medgeneracijski prostovoljski projekt. Takšen projekt je še dandanes. Ima zgolj dve delovni mesti in pol. Povezuje starejše upokojene strokovnjake, ki bi brez univerze prenehali plemeniti svoje znanje, bodisi kot mentorji, bodisi kot študenti. Mentorji so upokojeni strokovnjaki, poklicno dejavni strokovnjaki in izvedenci na različnih področjih, mladi absolventi fakultet, mladi diplomanti fakultet, ki z nami vstopajo v svet dela, mladi študenti, ki prihajajo na prakso.

Univerza je skupnost generacij - skupno je učenje in skupno je delovanje

Še več, te generacije so skupaj pričele graditi univerzo za tretje življenjsko obdobje. Skupaj so gradile novo znanje. Vsii so se učili skupaj in opravljali organizacijsko delo. Ni minil dan, da kdo ni prišel z novo zamisljivo. Teden dni kasneje je bila njena uresničitev na red. Vsi skupaj so pričeli svoj študij usmerjati, tako, da so lahko opravili tudi delo za lokalno skupnost.

Učili so se tujega jezika in prevajanja in pripravili so prevode. Študirali so umetnostno zgodovino in postali mediatorji v muzejih. Študirali so raziskovalno metodologijo in nove tehnologije in pripravili so raziskave za domače in tuje muzeje kar po spletu. Učili so se o medijih in pripravili so serijo televizijskih, radijskih oddaj in tiskovnih konferenc. Ustanovili so dramske študijske skupine, pisali scenarije, pripravili gledališke postavitve in pričeli nastopati v organizacijah lokalne skupnosti. Ustanovili so nova podjetja, ustanovili so nove nevladne organizacije, vključili so se v lokalni razvoj. Učili so se transakcijske analize in znanje prenašali na svoje otroke, jim pomagali vzgajati vnuke. Poravnali so svoje odnose. Mnogi so s pomočjo solidarnosti vrstnikov po dolgotrajni brezposelnosti znova našli delo ali se preživeli z opravljanjem drobnih storitev.

Vseh štiriindvajset let smo priča povezovanju generacij mladih, srednje starih in starejših. *Številne dejavnosti, ki so jih in jih opravljajo skupaj, so jih povezale. Njihovo učenje je navadno usmerjeno k oprijemljivim rezultatom, ki jih je moč čutiti tudi v lokalni skupnost (raziskava, razstava, študija krajevne zgodovine, televizijski programi, prostovoljsko delo v nevladnih organizacijah, ustanovitev novih organizacij). Mnogi se s študijem vrnejo na trg*

dela. Mnogi prisluhnejo kot je dejala ena od slušateljic, sebi ... in s študijem poravnavaajo dolg sebi in drugim.

Sklepna beseda

Slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje smo pričeli graditi v času, ko smo se na naših tleh še močno čudili temu, da lahko ljudje skupaj storimo kaj več kot da zgolj razpravljamo o tem, kaj bi bilo potrebno, kaj bi morali storiti. Ne mi, marveč oni drugi... Oni drugi, ki bi morali poskrbeti za nas, naj bi bili naj bi bila država...Že pred štiriindvajsetimi leti smo dojeli, da ljudje skupaj lahko storimo marsikaj in da imeti denar ni najpomembnejše za uresničitev neke zamisli. Pomembni pa so zaupanje, odnosi, ki jih gradimo z izmenjavo znanja, izkustva in kulture. Da kasneje, ko se zamisel udejanji in ko organizacija raste, seveda potrebujemo tudi finančna sredstva. Slovenska univerza je od prvega dne do danes pomembna oblika socialnega kapitala in je pomembna oblika, v kateri se povezujejo generacije v skupnem delovanju.